

TIDSKRIFT FÖR POLITISK FILOSOFI
NR 2 2020 | ÅRGÅNG 24

Bokförlaget THALES

OAVSETT VILKA ANDRA frågeställningar som det anses att politiska filosofer bör syssla med så är frågan om rättvisans natur central. Vilka principer som bör vara uppfyllda för att ett samhälle ska vara rättvist har utgjort huvudfrågan för oräkneliga politiska filosofer, från Platon till John Rawls och vidare. Inte minst sedan Rawls på 1970-talet blåste nytt liv i den politiska filosofin med sin *En teori om rättvisa* har detta fokus på just rättvisa som ett ideal – snarare än på orättvisorna som präglar verkligheten – dock kommit att ifrågasättas.

En nutida filosof som intresserar sig för orättvisa mer än rättvisa är Miranda Fricker, professor vid NYU. I sin bok *Epistemic Injustice* fokuserar Fricker på något hon kallar epistemisk orättvisa. Epistemisk orättvisa avser fall där personer inte erkänns som kunskapssubjekt. Boken, som nu finns i svensk översättning av Carl-Filip Brück på Bokförlaget Thales, analyseras, diskuteras och kritiseras i detta nummer av Tidskrift för politisk filosofi, i en längre essä av Lena Halldenius. Som Halldenius betonar har teorier om rättvisa ofta utgått från rättvisa som det normala, medan orättvisa behandlats som en avvikelse. Detta kan verka lite märkligt då det snarare är orättvisor som hör till det normala, om vi med »det normala» menar »mer vanligt förekommande». För en filosof som Fricker innebär denna insikt att orättvisa, snarare än rättvisa, bör vara den metodologiska utgångspunkten för filosofin. Precis som andra feministiska filosofer menar hon att filosofer bör utgå från faktiska orättvisor så som människor erfar dem. Rawls välkända idé om en ursprungsposition, där rationella och egenintresserade agenter kommer fram till korrekta rättvisepprinciper som sedan tillämpas på våra egna samhällsliga institutioner, är enligt detta synsätt missriktad. Istället för idealiserade utgångspunkter av detta slag bör vårt tänkande börja i vår egna sociala verklighet. Detta är också Frickers utgångspunkt, skriver Halldenius, vilket gör hennes projekt i grun-

den höggradigt politiskt och samhällskritiskt. På ett noggrant sätt avtäcker dock Halldenius hur Frickers analys tappar udden när den individualiseras och avpolitiserar, genom att sättas in i ett dygdetiskt ramverk.

***

Att även rättviseideal kan vara högst verklighetsrelevanta och ge upphov till livsavgörande diskussioner och beslut, inte minst i den pandemi i vars grepp vi just nu befinner oss, belyses i detta nummer under rubriken *Politisk filosofi idag*. Niklas Juth, docent i medicinsk etik vid Karolinska Institutet, intervjuas av redaktionens Anna Wedin. Juth har bland annat forskat om rättvisa och hälso- och sjukvårdsprioriteringar. I våras var han också med och tog fram nationella principer för prioriteringar inom intensivvården. Han beskriver den medicinska etiken som ett fält där teori och praktik – den politiska filosofin och de livsavgörande besluten – är oskiljaktiga. Och han berättar att filosofiska insikter kan ha terapeutiska effekter också för vårdpersonal i utsatta lägen.

Pandemin, och dess hantering av myndigheter, dyker även upp som ett exempel i numrets tredje artikel, »Skäl, Bevis och Beslutsfattande». Patrizio Lo Presti föreslår en distinktion mellan skäl och bevis i termer av att de opererar vid olika tidpunkter i beslutsfattandet. Han undersöker distinktionens betydelse för beslutsfattande-procedurer och diskuterar vilka omständigheter som berättigar beslut på basis av skäl, i avsaknad av bevis.

***

Rawls är tillbaka i numrets andra artikel, »Parfit och Liberalismen». Anders Hansson diskuterar här relationen mellan Parfits moralfilosofiska projekt och Rawls egalitära liberalism. Hansson tar avstamp i Parfits uttalade uppfattning om att Rawls politiska filosofi är både attraktiv och välunderbyggd, oavsett den kontraktsteori som den vilar på. Men är Parfits ansats att göra vardagsmoralen mer opartisk och föra den närmare konsekvensetiken förenlig med

de frihetliga inslagen i Rawls liberalism? Kan Parfit, för att använda Rawls exempel, tillerkänna oss »rätten att räkna grässtrån hela dagarna, om det nu är vad vi allra helst vill»? Hansson skissar flera sätt för en Parfitian att svara jakande på denna fråga.

Inte heller detta numrets sista text, en bokrecension av Göran Collste, kommer förbi 1900-talets politisk-filosofiska gigant Rawls. James Gordon Finlaysons aktuella bok *The Habermas-Rawls Debate* utforskar »familjedispyten» mellan denne och Jürgen Habermas kring just frågan om vad som är rättvist och vad som utmärker ett gott samhälle. Collste lyfter fram Finlaysons klagörande insatser med att mejsla fram skiljelinjerna mellan dessa två. Medan Rawls bland annat kritiserat Habermas för att arbeta med oredovisade normativa premisser, anmärker Habermas att Rawls teoribygge saknar en analys av makt- och klassrelationer och skär av politikens anknytning till sociala och historiska faktorer.

Den politiska filosofins förhållande till rättviseideal och den icke-ideala verkligheten är med andra ord högst levande, även i denna debatt.

***

Med ovanstående önskar vi i redaktionen trevlig läsning. Vi tar gärna emot artiklar, repliker, och förslag på recensioner, m.m. Den som vill få uppdateringar om nya nummer och förhandspublikationer kan följa tidskriften på Facebook (<https://www.facebook.com/tidskriftforpolitiskfilosofi>) eller Twitter (<https://twitter.com/PolFi-losofi>). Den som föredrar att notifieras om nya nummer via e-post är varmt välkommen att meddela redaktionen. För kontaktinformation, se tidskriftens hemsida www.politiskfilosofi.se.

→